

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

*Л. Л. Лазебник, д. е. н. професор, Державний податковий університет,
ll1808816@gmail.com, https://orcid.org/0000-0003-2234-4093,*

*Н. О. Рябініна, к. е. н., доцент, Інститут продовольчих ресурсів Національної академії
аграрних наук, України, noriabinina@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-8378-4485*

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження стали такі наукові методи, як аналітичний – при узагальненні результатів наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сутності, значення та факторів впливу на науково-технологічну активність в країні; абстрактно-логічний – при формулюванні гіпотези щодо взаємозв'язку соціальних відносин оподаткування та економічних результатів управління інноваційно-технологічним розвитком; економіко-статистичний – під час дослідження соціальних характеристик оподаткування в Україні.

Результати. На основі аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених підтверджено, що технології сприяють інноваціям, створюють робочі місця та сприяють довгостроковому економічному зростанню. Встановлено, що такі загальновизнані фактори впливу на науково-технологічну активність в країні, як промислова, грошово-кредитна та податкова політика, а також фінансове заохочення бізнесу до запровадження інновацій та передових технологій у поєднанні з організаційними змінами, потребують системного підходу до запровадження і доповнення додатковими регуляторами залежно від ситуації. Акцентовано увагу на необхідності розширення переліку факторів впливу на суспільні зміни, зокрема, за рахунок податкової соціології.

Новизна. Встановлено, що сфера податкової соціології може доповнити традиційні уявлення про економічну модель поведінки, визначаючи фундаментальну динаміку, довгострокову здатність інвестувати в дослідження та технології.

Практична значущість. Результати дослідження мають прикладний характер як такі, що на основі аналітики податкової статистики дозволяють спрогнозувати далекосяжні наслідки впливу податкової соціології на суспільно-економічні зміни взагалі, і науково-технологічний розвиток, зокрема.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, технологічний розвиток, фактори технологічного розвитку, високотехнологічна індустрія, науково-технологічна активність, інновації, інноваційний розвиток, інтелектуальні ресурси, оподаткування, податкова політика, податкова соціологія.

Постановка проблеми. Основна світова тенденція суспільно-економічного розвитку, яка спостерігається останні декілька десятиліть, полягає у переході від сировинної та низькотехнологічної індустріальної економіки до економіки, основу якої складають інтелектуальні ресурси та високотехнологічні виробництва, а серед основних чинників конкурентоспроможності країн визначальним стає впровадження ефективних ме-

ханізмів інноваційної політики, які забезпечують незворотній вплив інновацій на технологічний розвиток. Більшістю держав, які майбутнє національної економіки пов'язують із здобутками науки та активними інноваційними процесами, розроблено документи, що визначають концептуальне і стратегічне бачення перспектив інноваційного розвитку економіки та формування національної інноваційної системи. Такий документ

уперше було розроблено у США, наразі його мають Великобританія, Франція, Німеччина, інші країни ЄС.

В Україні також були підготовлені подібні документи стратегічного бачення перспектив усунення сировинної залежності та інноваційної трансформації економіки країни. Зокрема, це «Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України», схвалена Постановою Верховної Ради України 13.07.1999 р. [1]; «Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки, затверджена Указом Президента України 28.04.2004 р. [2]; Концепція розвитку національної інноваційної системи, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. [3]; «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», ухвалена Постановою Верховної Ради України від 21.10.2010 р. [4].

Незважаючи на недосягнення проголошених у вищеназаних документах цілей через непослідовність у проведенні науково-технологічної та інноваційної політики та її низьку ефективність в грудні 2023 р. під час презентації Глобальної інноваційної візії Прем'єр-міністром України Д. Шмигалем було анонсовано, що кілька відомств спільно напрацьовують чергову Стратегію інноваційного розвитку нашої країни до 2030 р. [5].

Пошук можливостей для подолання тенденції щодо технологічного відставання України від розвинених країн світу, недопущення гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, і як результат – підвищення конкурентоспроможності національної економіки, потребує виявлення глибинних причинно-наслідкових факторів впливу на технологічний розвиток. Це передбачає дослідження не лише поверхневих «симптомів» проблеми, але й з'ясування кореневих факторів, які визначають її походження. Розуміння глибинних причинно-наслідкових зв'язків дозволить розробляти більш адекватні та дієві стратегії для переведення національної економіки на інноваційний та високотехнологічний шлях руху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти фундаментальних засад

техніко-технологічного розвитку національних економік досліджувалась у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. Так, дослідження 120 країн у період між 1980 і 2006 роками, проведене Крістін Цян, показало, що кожні 10 процентних пунктів збільшення проникнення широкосмугового зв'язку додають 1,3 відсотка до валового внутрішнього продукту країни з високим рівнем доходу та 1,21 відсотка для країн із низьким і середнім доходом [6].

Тейлор Рейнольдс проаналізував роль інвестицій у високотехнологічну комунікаційну інфраструктуру в економічному відновленні країн ОЕСР і виявив, що майже всі держави-члени вважають розвиток високих технологій вирішальним пунктом своїх пакетів економічного стимулювання [7].

У «Wired for Innovation» Ерік Бриньольфссон і Адам Сондерс описали, як новітні технології прямо чи опосередковано спричинили вибух продуктивності, подолавши десятиліття повільного зростання. Вони показали, що інноваційні технології трансформують економіку та пояснили як саме вони створюють нову вартість у майбутньому [8].

В роботі «Взаємозв'язок між інтелектуальним капіталом і продуктивністю: емпіричне дослідження» автори дослідили вплив інтелектуального капіталу та його ключових компонентів (людського капіталу, структурного капіталу та інноваційного капіталу) на промислові операції та продуктивність [9].

Українські вчені також долучились до висвітлення теми інноваційного розвитку економіки, концептуального і стратегічного бачення перспектив підвищення технологічності економіки України, характеристики проблем та факторів, що перешкоджають ефективному розвитку високотехнологічних ринків України.

Так, О. Амоша та Л. Саломатіна, відстоюючи актуальність теми інноваційного розвитку економіки, розкрили особливості інноваційного розвитку промислових підприємств [10]. О. Кірдіна охарактеризувала обмеження та орієнтири для національного техніко-технологічного розвитку України [11]. Ю. Бажал також всебічно вивчав проблеми оновлення технологій, необхідності та

можливості активізації в Україні інноваційних процесів, передачі наукових розробок із сфери знань у виробничу сферу [12, 13].

У колективній монографії «Оцінка інноваційного розвитку та структурні трансформації в економіці України» проведено поглиблений аналіз стану інноваційної сфери України та ґрунтовно проаналізовані процеси формування та імплементації інноваційної та науково-технічної політики [14].

Незважаючи на чималий перелік наукових публікацій, який ще можна продовжити, щодо важливості новітніх технологій, інновацій, їх сприяння економічному процвітанню країни та інструментів заохочення інноваційної економіки, в Україні не сталося інноваційно-інвестиційного прориву і має місце домінування низькотехнологічних сировинних виробництв, що пояснює необхідність проведення подальших наукових пошуків.

Промислова, грошово-кредитна та податкова політика, фінансове заохочення бізнесу до розробки інновацій та передових технологій у поєднанні з організаційними змінами є загально визначеними факторами впливу на науково-технологічну активність в країні.

Формулювання мети статті. У цій статті розглядається, що ще є важливим для майбутніх інновацій. Ми вважаємо, що соціальні відносини оподаткування впливають на економічні результати управління інноваційною сферою. І сфера податкової соціології може доповнити традиційні уявлення про економічну модель поведінки, визначаючи фундаментальну динаміку, довгострокову здатність інвестувати в дослідження та технології.

Податкова соціологія – це соціологія наслідків податкової політики, в межах якої досліджуються відносини, які оподаткування створює між громадянами, суспільними групами та державою, і які можуть бути однією з причин суспільно-економічних та/або технологічних змін [15].

Робота відомого австрійського економіста Йозефа Шумпетера 1918 р. «Криза податкової держави» [16] ввела термін «податкова соціологія» до широкого наукового обігу. Вищезазначена публікація – це розширена версія лекції, прочитаної Шумпетером

перед Віденським соціологічним товариством. Хоча на початку цієї роботи сам Й. Шумпетер зазначив, що запозичив термін «податкова соціологія» у австрійського соціолога Рудольфа Гольдшайда «Державний соціалізм або державний капіталізм», 1917 р. [17].

В «Кризі податкової держави» Й. Шумпетер наголошує, що існує безліч причин, через які податкову політику можна вважати не тільки відмінним індикатором, а й глибокою причиною суспільних змін. Адже спільноти стали такими, якими вони є, також і під фіскальним тиском держави. Саме податковий тиск, в тому числі, створив типи людської економічної поведінки, економічні форми та економічні ситуації, які без цього розвивалися б по-іншому. Більше того, фіскальні заходи створювали та руйнували галузі, індустріальні форми та промислові регіони навіть там, де це не було передбачено, і таким чином безпосередньо сприяли побудові певної економічної моделі.

Ще однією причиною, чому, на нашу думку, оподаткування може бути однією з причин суспільних змін, є особливий, динамічний, з суперечливим контекстом формат відносин між платниками податків та державою. Фактична ступінь суперечності між платником податків та державою варіюється залежно від місця та часу, але конфліктний потенціал робить ці відносини динамічними.

Релевантність цього підходу особливо актуалізується в переломні моменти, протягом яких існуючі економічні форми та інститути починають відмирати і трансформуватись (або імітувати трансформацію, як це спостерігається в Україні) на нові. Це вірно як щодо причинної важливості податкової політики (оскільки фіскальне минуле є важливим елементом причин усіх змін), так і щодо симптоматичного значення (оскільки все, що відбувається, має свій фінансовий вимір).

Відтак, особливості оподаткування дають підстави для припущення про далекосяжні наслідки впливу податкової політики на суспільно-економічні зміни. Незважаючи на фрагментацію сучасної національної спільноти на безліч субкультур, ролей та статусних груп, сплата податків – це те, що об'єднує споживачів, власників нерухомості,

найманих працівників та інвесторів в межах однієї країни.

Ця спільність робить оподаткування важливим елементом розвитку «умовної спільноти» національної держави. А динамічні відносини оподаткування можуть впливати на величезний спектр соціальних результатів – від поширення демократії до розвитку науково-технологічних виробництв [18].

Найбільш типовим поясненням цього феномену є те, що за допомогою оподаткування було створено певні стимули, які винагороджують і тим самим заохочують певну поведінку. На рішення про працевлаштування, наприклад, впливає оподаткування заробітної плати (податки на доходи фізичних осіб, податки на соціальне страхування тощо), які зменшують стимули до праці. Чим вища ставка податку на заробітну плату в офіційному секторі, тим менш привабливою є робота в цьому секторі і тим привабливішою є неоподатковувана діяльність у неформальному секторі.

Як зазначають фахівці [19], переважання в системі оподаткування податкових надходжень від податків на споживання є втіленням теоретичних поглядів, що оподатку-

вання доходів (як фізичних осіб, так і юридичних) знеохочує і спотворює економічну активність, а відтак, вважається неефективним в контексті заохочення інвестиційно-інноваційної активності.

В основі цієї логіки – переконання, що отриманим доходам передували зусилля і, отже, особи, які отримують дохід, для продукування нових зусиль та нових ініціатив мають право зберегти значну частку плодів своїх зусиль. Відносно нерівний розподіл доходу, що виникає в результаті цього, вважається справедливим результатом, оскільки він значною мірою відображає диференційовані зусилля.

Більш сприятливими для економічного зростання та технологічної модернізації вважаються податкові структури, із нижчими ефективними ставками податку на дохід від капіталу, нижчими податками на майно та відносно вищими податками на доходи від праці, на споживання та особливо на соціально шкідливу діяльність (куріння, вживання алкоголю) [20].

Структура податкових надходжень до державного бюджету нашої країни за період 2015–2022 рр. представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Структура податкових надходжень Державного бюджету України в 2015–2022 рр., %

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Податкові надходження	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	19,5	22,7	22,6	25,0	27,1	26,6	25,8	28,0
Рентна плата та плата за спеціальне використання природних ресурсів, з них:	9,7	8,8	7,8	6,0	5,8	6,2	7,3	9,0
Акцизний податок	15,4	17,9	17,3	15,8	15,4	16,2	14,7	10,8
Податок на додану вартість	43,6	46,7	50,1	49,7	47,3	47,1	48,5	49,2
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	9,8	4,0	3,9	3,6	3,8	3,6	3,5	2,8
Рентна плата за транспортування, збори на паливно-енергетичні ресурси	1,8	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші податки та збори	0,2	-0,1	-1,8	-0,1	0,5	0,4	0,4	0,3

Джерело: розраховано авторами за даними [23].

З таблиці видно, що переважну частину податкових надходжень (близько 50%)

становив ПДВ. Друге місце за обсягом залучених коштів посіли податки на доходи фізичних осіб (ПДФО) та прибуток юридичних

осіб. На третьому місці – акцизний податок. Тобто, податки на споживання (ПДВ та акцизний податок) в 2015–2022 рр. були визначальними в податкових доходах державного бюджету України (в середньому щорічно 63%).

Теоретично, це мало б сприяти інноваційно-інвестиційній активності. Адже прагнення до розбудови суспільства, яке націлене на зростання і розвиток, передбачає стягування податків із споживання, а не доходу. Пояснення, чому це не спрацювало в Україні, можна знайти у Алесіна (Alesina) та Анджелетос (Angeletos), які припускають, що в країнах, що розвиваються, з мінливими, іноді хаотичними умовами, нестабільними податковими системами високі доходи юридичних та

фізичних осіб часто відображають не стільки великі зусилля, спрямовані на розвиток, скільки хороші зв'язки та/або корупцію [21].

Крім того, інноваційно-технологічний розвиток залежить від наявності в країні винахідників. За даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності, винахідники дуже мобільні географічно. Вони значно рідше є резидентами країн (штатів) із вищими податками. [22].

В таблиці 2 представлена інформація щодо істотного (на 45%) скорочення чисельності працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок (НДР) в Україні в 2016–2022 рр.

Таблиця 2

Чисельність працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок в Україні в 2016–2022 рр.

	Чисельність працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок - усього, осіб	У тому числі					
		Дослідники		Техніки		Допоміжний персонал	
		осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні НДР	осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні НДР	осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні НДР
2016	97912	63694	65,1	10000	10,2	24218	24,7
2017	94274	59392	63,0	9144	9,7	25738	27,3
2018	88128	57630	65,4	8553	9,7	21945	24,9
2019	79262	51121	64,5	7470	9,4	20671	26,1
2020	78860	51427	65,2	7117	9,0	20316	25,8
2021	68488	44321	64,7	5879	8,6	18288	26,7
2022	53221	36084	67,8	5020	9,4	12117	22,8

Джерело: [24].

Скорочення чисельності працівників, задіяних у виконанні НДР, відбувалось протягом усього досліджуваного періоду, і не було пов'язане з повномасштабним вторгненням та міграційними процесам. В цій ситуації потрібно пам'ятати, що як оподаткування фізичних осіб, так і оподаткування прибутку юридичних осіб впливає на те, де

будуть зареєстровані і здійснюватимуть діяльність дослідницькі компанії та самозайняті спеціалісти.

Крім того, корпоративний податок є вирішальним фактором для інтенсивності, з якою дослідницькі компанії можуть проводити дослідження та розробки. Чим менше податкове навантаження для компанії, тим більше фінансових можливостей, щоб, наприклад,

найняти спеціалістів для НДР і добре їх оплачувати. Також податки на доходи фізичних осіб може вплинути на мотивацію та продуктивність.

Висновки. Підводячи підсумки, зазначимо, що технології та інновації становлять основу технічного прогресу та мають вирішальний вплив на майбутні можливості економік. Промислова та грошово-кредитна політика, фінансове заохочення бізнесу до розробки інновацій та передових технологій у поєднанні з організаційними змінами є загально визначеними факторами впливу на науково-технологічну активність в країні.

На наш погляд, соціальні відносини оподаткування також впливають на економічні результати управління інноваційною сферою. А сфера податкової соціології може доповнити традиційні уявлення про економічну модель поведінки, визначаючи фундаментальну динаміку, довгострокову здатність інвестувати в дослідження та технології.

Література

1. Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України, схвалена Постановою Верховної Ради України від 13 липня 1999 року № 916-XIV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14#Text>
2. Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки, затверджена указом Президента України 28 квітня 2004 року № 493/2004 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493/2004#Text>
3. Концепція розвитку національної інноваційної системи, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80#Text>
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», схвалена Постановою Верховної Ради України від 21.10.2010 р. № 2632-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2632-VI#Text>
5. Кузьменко Ю. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль 14 грудня сказав, що кілька відомств спільно напрацьовують Стратегію інноваційного розвитку держави до 2030 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://suspilne.media/639408-kabmin-prasue-nad-strategieu-innovacijnogo-rozvitku-ukraini-do-2030-roku-smigal/>
6. Christine Zhen-Wei Qiang. (2006). «Telecommunications and Economic Growth», Washington, D.C.: World Bank, unpublished paper.
7. Taylor Reynolds, «The Role of Communication Infrastructure Investment in Economic Recovery», Working Party on Communication Infrastructures and Services Policy, OECD, March, 2009.
8. Erik Brynjolfsson & Adam Saunders, *Wired for Innovation*, Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2009.
9. Phusavat, K., Comepa, N., Sitko-Lutek, A. And Ooi, K. (2011), «Interrelationships between intellectual capital and performance: Empirical examination», *Industrial Management & Data Systems*, Vol. 111 № 6, pp. 810-829. URL: <https://doi.org/10.1108/02635571111144928>
10. Амоша О.І., Саломатіна Л.М. Інноваційний розвиток промислових підприємств у регіонах: проблеми та перспективи. *Економіка України*. 2017. № 3(664). С. 20-34.
11. Кірдіна, О.Г. Обмеження та орієнтири техніко-технологічного розвитку України в умовах глобалізації. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. – №4, Т.1. С. 179-184.
12. Бажал Ю.М. Результативність факторів економічного зростання: продуктивність та інновації. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. Т. 8, Вип. 1. С. 3-9. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.3-9>
13. Бажал Ю.М. Інноваційна екосистема як чинник забезпечення прогресивних структурних змін в економіці. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2022. Вип. 7. №. 1, С. 3-9, DOI: 10.18523/2519-4739.2022.7.1.3-9.
14. Оцінка інноваційного розвитку та структурні трансформації в економіці України: колективна монографія. / [І.Ю. Єгоров, Ю.М. Бажал, Ю.В. Кіндзерський, С.В. Сіденко, О.М. Бойко та ін.]; за ред. І.Ю. Єгорова, Ю.В. Кіндзерського; Національна академія наук України, Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ: ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2023. 239 с.
15. Матеріал з Вікіпедії, вільної енциклопедії «Fiscal sociology». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Fiscal_sociology
16. Schumpeter J.A. Die Krise des Steuerstaates. In: *Zeitfragen aus dem Gebiet der Soziologie* (4). Graz/Leipzig, 1918.
17. Staatssozialismus oder Staatskapitalismus. *Schriften zur Finanzsoziologie*, herausgegeben und mit einem Nachwort von Arno Bammé, München/Wien 2020, ISBN 978-3-89019-746-3.
18. Martin, I.W., Mehrotra, A.K., & Prasad, M. (2009). The thunder of history: The origins and development of the new fiscal sociology. In *The New Fiscal Sociology Taxation in Comparative and Historical Perspective* (pp. 1-28). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511627071.002>
19. Швабій К.І., Савченко С.О. Економічні інтереси, оподаткування та справедливість. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2023. №4(74). С. 45-52.
20. Bird R.M. The Tax Kaleidoscope: Perspectives on Tax Reform in Canada. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

https://www.ctf.ca/ctfweb/Documents/PDF/2002ctj/2002ctj2_brooks.pdf

21. Alberto Alesina and George-Marios Angeletos (2003) «Fairness and Redistribution: U.S. versus Europe,» Working Paper 9502, National Bureau of Economic Research, Cambridge MA, February

22. Akcigit, Ufuk, Salomé Baslandze, and Stefanie Stantcheva. 2016. «Taxation and the International Mobility of Inventors». *American Economic Review*, 106 (10): 2930-81. URL: DOI: 10.1257/aer.20150237

23. Офіційний сайт НБУ. Макроекономічні показники. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#4>

24. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Економічна статистика / Наука, технології та інновації. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. Kontsepsiia naukovo-tehnolohichnoho ta innovatsiynoho rozvytku Ukrainy, skhvalena Postanovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 13 lypnia 1999 roku № 916-XIV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14#Text>

2. Stratehiia ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku Ukrainy «Shliakhom yevropeyskoi intehratsii» na 2004-2015 roky, zatverdzhena ukazom Prezydenta Ukrainy 28 kvitnia 2004 roku № 493/2004 Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493/2004#Text>

3. Kontsepsiia rozvytku natsionalnoi innovatsiynoi systemy, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.06.2009 r. № 680-r Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80#Text>

4. Stratehiia innovatsiynoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsiynykh vyklykiv», skhvalena Postanovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 21.10.2010 r. № 2632-VI Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2632-VI#Text>

5. Kuzmenko, Yu. Premier-ministr Ukrainy Denys Shmyhal 14 hrudnia skazav, shcho kilka vidomstv spilno napratsoviuit Stratehiuu innovatsiynoho rozvytku derzhavy do 2030 roku. Retrieved from <https://suspilne.media/639408-kabmin-pracue-nad-strategiue-innovacijnogo-rozvitku-ukraini-do-2030-roku-smigal/>

6. Christine Zhen-Wei Qiang. (2006). «Telecommunications and Economic Growth», Washington, D.C.: World Bank, unpublished paper.

7. Taylor Reynolds. (2009). «The Role of Communication Infrastructure Investment in Economic Recovery», Working Party on Communication Infrastructures and Services Policy, OECD, March, 2009.

8. Erik Brynjolfsson & Adam Saunders. (2009). *Wired for Innovation*, Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

9. Phusavat, K., Comepa, N., Sitko-Lutek, A. And Ooi, K. (2011). «Interrelationships between intellectual capital and performance: Empirical examination», *Industrial Management & Data Systems*,

Issue 111, (6), pp. 810-829. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/02635571111144928>

10. Amosha, O.I., & Salomatina, L.M. (2017). *Innovatsiynyi rozvytok promyslovykh pidpriemstv u rehionakh: problemy ta perspektyvy*. *Ekonomika Ukrainy*, 3(664), 20-34.

11. Kirdina, O.H. (2011). Obmezhenia ta oriientyry tekhniko-tehnolohichnoho rozvytku Ukrainy v umovakh hlobalizatsii. *Marketynh i menedzhment innovatsiy*, (4), T.1, 179-184.

12. Bazhal, Yu.M. & Dombrovska, A.O. (2023). Rezultatyvnist faktoriv ekonomichnoho zrostantia: produktyvnist ta innovatsii. *Naukovi zapysky NaUKMA, Ekonomichni nauky*, T.8, Issue (1), 3-9. Retrieved from <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.3-9>

13. Bazhal, Yu.M. (2022). Innovatsiyna ekosystema yak chynnyk zabezpechennia prohresyvnnykh strukturnykh zmin v ekonomitsi. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, Issue 7, (1), 3-9. DOI: 10.18523/2519-4739.2022.7.1.3-9.

14. Yehorov, I.Yu., Bazhal, Yu.M., Kindzerskyi, Yu.V., Sidenko, S.V., Boiko, O.M. «et al.» (2023). Otsinka innovatsiynoho rozvytku ta strukturni transformatsii v ekonomitsi Ukrainy. I.Yu. Yehorova & Yu.V. Kindzerskiy (Eds.). *Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy»*. Kyiv: DU «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy».

15. Material z Vikipedii, vilnoi entsyklopedii «Fiscal sociology». Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Fiscal_sociology

16. Schumpeter, J.A. (1918). *Die Krise des Steuerstaates*. In: *Zeitfragen aus dem Gebiet der Soziologie* (4). Graz/Leipzig.

17. *Staatssozialismus oder Staatskapitalismus*. *Schriften zur Finanzsoziologie*, herausgegeben und mit einem Nachwort von Arno Bammé, München/Wien 2020, ISBN 978-3-89019-746-3.

18. Martin, I.W., Mehrotra, A.K., & Prasad, M. (2009). The thunder of history: The origins and development of the new fiscal sociology. In *The New Fiscal Sociology Taxation in Comparative and Historical Perspective* (pp. 1-28). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511627071.002>

19. Shvabiy, K.I., & Savchenko, S.O. (2023). *Ekonomichni interesy, opodatkovannia ta spravedlyvist*. *Ekonomichniyi visnyk Dniprovskoi politekhniki*, 4(74), 45-52.

<https://doi.org/10.33271/ebdut/84.045>

20. Bird, R.M. *The Tax Kaleidoscope: Perspectives on Tax Reform in Canada*. Retrieved from https://www.ctf.ca/ctfweb/Documents/PDF/2002ctj/2002ctj2_brooks.pdf

21. Alberto Alesina & George-Marios Angeletos (2003). «Fairness and Redistribution: U.S. versus Europe» Working Paper 9502, National Bureau of Economic Research, Cambridge MA, February.

22. Akcigit, Ufuk, Salomé Baslandze, and Stefanie Stantcheva. 2016. «Taxation and the International Mobility of Inventors». *American Economic Review*, 106 (10): 2930-81. Retrieved from DOI: 10.1257/aer.20150237

23. Ofitsiyni sait NBU. Makroekonomichni pokaznyky. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#4>

24. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Ekonomichna statystyka: Nauka, tekhnolohii ta innovatsii. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua/>

SOCIOLOGICAL DISCOURSE OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT: GLOBAL CHALLENGES AND UKRAINIAN REALITIES

*L. L. Lazebnyk, D.E., Professor, State Tax University,
N. O. Riabinina, Ph. D (Econ.), Associate Professor,
Institute of Food Resources National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine*

Methods. The methodological basis of the study was such scientific methods as analytical – when summarizing the results of scientific research of domestic and foreign scientists regarding the essence, significance and factors of influence on scientific and technological activity in the country; abstract-logical – when formulating a hypothesis regarding the relationship between social relations of taxation and the economic results of management of innovative and technological development; economic and statistical – during the study of the social characteristics of taxation in Ukraine.

Results. Based on the analysis of the scientific works of domestic and foreign scientists, it has been confirmed that technologies promote innovation, create jobs and contribute to long-term economic growth. It was established that such generally recognized factors of influence on scientific and technological activity in the country as industrial, monetary and tax policy, as well as financial encouragement of business to introduce innovations and advanced technologies in combination with organizational changes, require a systematic approach to the introduction and addition of additional regulators depending on the situation. Attention is focused on the need to expand the list of factors influencing social changes, in particular, at the expense of tax sociology.

Novelty. It has been established that the field of tax sociology can supplement traditional ideas about the economic model of behavior by determining the fundamental dynamics, the long-term ability to invest in research and technology.

Practical value. The results of the research are of an applied nature as such that, based on the analysis of tax statistics, it is possible to predict the far-reaching consequences of the impact of tax sociology on socio-economic changes in general, and scientific and technological development, in particular.

Keywords: socio-economic development, technological development, factors of technological development, high-tech industry, scientific and technological activity, innovations, innovative development, intellectual resources, taxation, tax policy, tax sociology.

Надійшла до редакції 04.03.24 р.